

Zlatý věk židovského obyvatelstva

- 16. století považováno za „zlatý věk“
- s nástupem Habsburků rozkvět renesanční kultury – růst a expanze pražské židovské obce (nová zástavba, nákup domů, zdvojnásobení počtu obyvatel – 1/3 všech obyvatel Prahy, vyšší hustota osídlení)
- 1501 obnovení práv Židů Českým zemským sněmem (ekonom. základy židovské expanze)
- 1512 zavedení knihtisku v hebrejském jazyce – 1. tiskárna Geršoma ben Šelomo ha-Kohena (Haggady, Pentateuchy, modlitební knihy)

Královská politika vůči Židům

- rozporuplné 16. století ve vztazích monarchů k židovskému obyvatelstvu
- Ferdinand I. Habsburský na jedné straně potvrzuje stará privilegia a rozšiřuje královskou ochranu, na straně druhé ustupuje měšťanům a vypovídá Židy z Čech (1541 a 1557 – nikdy nevešlo zcela v platnost)
- Maxmilián II. v roce 1567 definitivně odvolává Ferdinandova nařízení, potvrzuje a rozmnožuje stará privilegia
- 1564 založení první *chevry kadiši* v Praze

- 1500 dokončení stavby vysoké synagogy a židovské radnice v Praze
- 1571 oficiální návštěva Maxmiliána v pražském židovském městě
- 1577 výnos Rudolfa II. potvrzující práva a slibující, že nebudou Židé vyhnáni z Prahy ani jiných částí království (zůstali vyloučeni z král. měst)
- příznivé politické, ekonomické a kulturní podmínky: nárůst pražské obce do r. 1600 na 3 tisíce obyvatel, stavební rozvoj (primas a dvorní žid **Mordechaj Maisel**) – rozšíření a vydláždění obce, stavba veřejně prospěšných budov

Mordechaj ben Šmuel Maisel

- 1591 svolení Rudolfa II. volit své starší a rychtáře bez ohlašování
- 1599 udělení privilegia Jakobu Baševimu – právo svobodného obchodu, volného pohybu bez označení, právo být souzen císařem
- za vlády Rudolfa II. existence rozsáhlé intelektuální židovské elity, Praha židovským duchovním centrem
- nejvýznamnějším učencem Jehuda Liva ben Becalel (**Rabbi Löw = MaHaRaL**) – původem z Poznaň, 1553-1573 moravský zemský rabín, 1573-1584 a 1588-1592 rektorem rabínské akademie, od roku 1596 vrchní zemský rabín

Rabbi Löw

- po dobu pobytu v Mikulově četl kalvínské spisy a stýkal se s českými humanisty (i čes. bratřími)
- silný vliv na jeho teorie o vzdělání a o národu (nejoriginálnějšími teoriemi raného novověku)
- knihy *Tiferet Jisrael* (Krása Izraele), *Beer ha-gola* (Studna vyhnanství), *Necach Jisrael* (Věčnost Izraele), komentář k Exodu *Gevurot ha-šem* (Mocné činy Boží) – úvahy o místu Izraele mezi národy světa, o rysech národa, o dilematu exilu a slibu vykoupení
- celkem 15 spisů nábožensko-filosofického charakteru – pojednání o etice, exegeze neprávnických tradic, pedagogické teorie (vědecké zkoumání Talmudu)

- vychoval mnoho žáků proslavených coby rabínští učenci
- **David Gans** – astronom, matematik, historik, zeměpisec, autor *Cemach David* – jedno z 1.děl moderní žid. historiografie (dějiny Židů do současnosti autora, zpráva o audienci Rabbi Löwa u císaře v r. 1592)
- **Jom Tov Lipman** – vrchní zemský rabín a představitel pražské ješivy, autor komentáře k Mišně *Tosafot Jom Tov* – dodnes součást edic Mišny; vězněn za autorství *Ma'adanej Melech*
- **Šabtaj Šefl ben Akiva Horovic** – jeden z 1. stoupenců kabalistického učení, autor *Šefa tal* – úvod do kabalismu – a *Nišmat Šabtaj ha-Levi*

- ekonomické ústupky Rudolfa II. – kromě starých řemesel (půjčování peněz, zastavárnictví a podomního obchodu) možnost stát se řemeslníky, majiteli krámů a obchodníky
- okleštění monopolu křesťanských cechů, možnost prodávat řemeslné výrobky i mimo židovské čtvrti na Starém Městě
- expanze židovského ekonomického života a existence tzv. „dvorního Žida“ – královského dodavatele a investora
- postavení Židů zachováno i po porážce českého stavovského povstání a po vypuknutí třicetileté války
- 1623 a 1627 potvrzení privilegií Ferdinandem II.

- dbal o blahobyt Židů – peníze na potlačení stavovského povstání, odbyt vytěženého stříbra
- 1642 vydání zvláštního dekretu zakazujícího vypovídání Židů z českých zemí
- 1650 usnesení Českého zemského sněmu, že Židé mohou sídlit pouze tam, kde sídlili před r. 1618
- příchod Židů z Polska, Litvy, Běloruska a Ukrajiny po povstání Bohdana Chmelnického
- 1680 morová epidemie v Praze a 1689 ničivý požár – snaha zemských úřadů o redukci žid. obyvatel
- 17./18. století protižidovské procesy jezuitů

- 1711-1726 velký proces proti vrchnímu rabínovi Davidu ben Avrahamu Oppenheimovi
- 1726 vrcholem pokusů o omezení Židů v českých zemích *familiantský zákon* (8541 v Čechách, 5106 na Moravě) a *translokační reskript*
- 1744 vypovídací dekret Marie Terezie pro Židy v Čechách
- 1745 vypovídací dekret pro Židy na Moravě
- 1748 povolen návrat Židů do Prahy
- 1762 nové nařízení o zvláštním označení Židů (žlutý pásek, žlutá stužka, zvláštní účes)
- zlepšení situace za vlády Josefa II.

Příště...

Josefínské reformy, emancipace, asimilace

Antisemitismus na konci 19. století

Hilsnerova aféra

Díky za pozornost :o)